

Kültür

Enbiya YILDIRIM*

İNSANIN DEĞİŞİK HALLERİ

“İnsanın bu mânevî hazzı, her zaman hem de aynı derinlikte hissettiğini söylemek çok zordur. Zaten böyle olabilse herhalde melek olurdu. Bazen ibadetler şekilde kalır. Tâatını alışkanlık olarak yerine getirir.”

İnsan, hayatında gelgitleri olan bir varlık; inişleri ve çıkışları çok fazla olan bir yaşama sahip. Bazı zamanlar kendisini Allah’a çok yakın hisseder; ibadetlerinden müthiş haz alır. Alnını secdeye değdirmekten, ibadet sonrası ellerini olabildiğince huzura açarak niyaz etmekten, yalvarmaktan, göz yaş dökmekten büyük lezzet alır; yaptığı ibadeti Allah Teâlâ’nın murat ettiği şekilde en yakın tarzda ifa etmiş olmanın verdiği gönül coşkunluğuyla mutlu olur. Kalbini kendisinin de tam olarak tarif edemeyeceği bir coşku kuşatır; yaşamını sadece farzlarla değil nafîle ibadetlerle de bezer. Gece uykusunun ağırlığına aldırmadan yatağından kalkar, abdestini alır ve tehecüdünü kılar; hiç kimse kendisini gözlemediği ve aile efradı uykuda olduğundan dolayı, bu namazından bir başka tat alır. Zira gözlerden uzaktadır ve rabbiyle baş başadır; riya yapması ve kendisini birilerine beğendirmesi için bir neden yoktur. Allah’a kulluk etmek tarifi imkânsız bir rahatlık verir yüreğine; yaşamının diğer alanlarına da Allah’ı hakim kılar.

İnsanın bu mânevî hazzı, her zaman hem de aynı derinlikte hissettiğini söylemek çok zordur. Zaten böyle olabilse herhalde melek olurdu. Bazen ibadetler şekilde kalır. Tâatını alışkanlık olarak yerine getirir. Birinci rekatta ne okuduğunu bilmez. Kendini veremediğinden dolayı namazından istediği lezzeti alamaz. Duasında ezberlemiş olduğu birkaç cümleyi tekrar edip durur. Kendisi de bilir ki, duasını içten yapmaktadır. Zira sadece bir alışkanlığı yerine getirmektedir. Ramazan’da orucunu tutar, ancak imsak vaktinden iftara kadar bir ibadet içinde olduğunu, nefesine her zamankinden daha fazla sahip çıkması gerektiğini bilmesine rağmen bunun gereğini yerine getirmez. Gözü haramda, kalbi mâsivâda, dili de gıybet ve mâlâyânî konuşmadadır. Akşama kadar aç kalır, ancak gerçekten hakkını verdim diyebileceği bir oruç tutmaz. Böylesi insan bir açıdan yine de güzel konumdadır. Hiç olmazsa ibadetlerini aksatmamaktadır. Ümit edilir ki, bir gün hatasını anlayarak ibadetlerine hak ettiği değeri verecektir. Gönlünde yer tutan ve hakkı verilme-

den de olsa ifa edilen ibadetler, onu olması gereken kulluğa yöneltecektir. Haram-helal çizgisine çok daha fazla dikkat gösterecektir.

Allah’a kulluk etmenin gerektiği bilincinde olan insanın bir üçüncü hali daha vardır. O da kulluğu bir yana bırakmasıdır. İnsanın gelgitlerinin en tehlikesi, âhîretini hüsrana uğratacak en olumsuz dönemi bu süreçtir. Çünkü kulluğun idrakindedir, yapması gerektiğini bilmektedir, ancak yapmamaktadır. Yüreği bir yandan içinde bulunduğu duruma üzülmemektedir, diğer taraftan da dağıttığı ipi tekrar toplayıp saramamaktadır. İbadetlerin ifası artık zor gelmektedir. Alışkanlık peyda etmeye başladığı haramlar gündelik hayatının her dilimini doldurmaya başlamıştır. Eksiler artıları götürür olmuş, âdetâ bir çöküş sürecine girmiştir.

İşin kötüsü, içinde bulunduğu bu durum, kendisini toparlayamaması durumunda gün geçtikçe kötüleşir, bir müddet sonra artık yeni hayatını benimsemeye ve kanıksamaya başlar. Tehlike çanlarının en

sert çaldığı zaman dilimi bu dönemlerdir. İnsanın girdiği yoldan dönmesi her gün daha da zorlaşır. Haramlar insan nefsi-ne daha hoş geldiğinden ve ibadetler artık tamamıyla bir yük gibi görülmeye başlandığından dolayı silkinmesi çok güçleşir.

Yanında kendisine dost elini uzatacak ve yarenlik edecek, tekrar Allah'ın yoluna çekecek bir güzel insan, bir gerçek dost bulunmazsa, kötülükler tarafından kuşatılmış bu insanın bulunduğu ortamdan sıyrılması zorlaşır. Bu insanlar güzel bir mü'minle dost olduklarında ise çok çabuk silkinirler ve Allah'ın yoluna râm olurlar. Bu durum bizlere, İslâm'ın kendi başına yaşanamayacak bir din olduğunu gösterir. İnsan ne kadar bilgili olursa olsun ve ne kadar kendisine güvenirse güvensin, yaslanacağı ve güç alacağı bir dayanak olmazsa, çevresi onu kendisine benzetmekte çok zaman harcamaz.

İnsan dünyada bir sınama-yaya tabi tutulduğuna göre, hayatının hep aynı düzlemde devam etmeyeceği aşikârdır. Bunda inişler çıkışlar olacak, kişi bazen kulluğa yapışırken bazen hayatında gevşeme görülecektir. Allah Teâlâ razı olmaması-

na rağmen bazen günahlar da olacaktır. Esasında Kur'an'da veya hadislerde zikredilen haram fiiller, Allah hoşnut olmasa bile insanın bu eylemler içine düşeceğinin bir göstergesidir. Ama aynı Kur'an ve hadisler, insanı dünyaya geliş

amacına uygun eylemler içinde olmaya davet etmekte, zikrettiği kötülüklerden uzak durmasını, kulluğu ihmal etmemesini istemekte, güzel ahlakla bezenmeye seslenmektedir. Yine böyle olduğundandır ki, hem âyetlerde hem de hadislerde pek çok yerde insan tevbe-ye, geçmiş hayatının eksiklerini düzeltmeye, istikamet üzere bulunmaya ve Allah'tan kork-

maya nidâ edilmektedir. İnsanı yaratan, insanı herkesten daha iyi bildiğinden dolayı sürekli Kur'an'a ve Hz. Peygamber'e tabi olmaya çağırmaktadır.

Durum tesbiti yapmak için, kendi yaşadığımız hayat ile etrafımızda gördüğümüz insanların sergilemiş oldukları yaşantılara baktığımızda, aynı düzlemde istikrarlı bir kulluk sergileyenlerin sayısının genelle oranla az olduğunu müşâhede etmekteyiz. Ancak bunların sayısı hiç de az değildir. Bunun yanında yaşamları genel itibarıyla istikrarlı olanlar da oldukça fazladır. Buradaki temel sorun, bizim hangi insan grubu içerisinde yer aldığımızdır.

İnsan öyle veya böyle kendisine verilmiş olan ömrü ikmal ederek Rabbin huzuruna yürümektedir. Önemli olan güzel bir ömür sürerek

Allah'ın hoşnut olacağı kullar arasında yer alabilmektir. Yoksa ömrü öyle veya böyle tüketmek bir marifet değildir. Marifet kalple barışık bir hayat için çabalayabilmektir. Öyleyse kalıp abdest alarak rabbin huzuruna durmanın, tevbenin, harama helale çok daha fazla dikkat etmenin vaktidir.

* Prof. Dr.